

Mobility- opplæring for kombinert syns- og hørselshemmede / døvblindhet

Ruteinnlæring og
kjennemerker

Egil Edwin – 28.08.25.

Dette er en avgrenset beskrivelse av viktige forhold knyttet til planlegging/oppbygging/opplæring av funksjonelle ruter for kombinert syns- og hørselhemmede personer.

Jeg går ikke veldig detaljert inn på alle de ulike delene. Det tas heller ikke særlig høyde for forhold som medfødt eller ervervet sansetap og grader av kognitive begrensninger.

Vi er alle forskjellige!

- Forskjellige ønsker og behov
- Store individuelle forskjeller
- Ulike grader av syns- og hørselsnedsettelse
- Overlappende forhold i metode/tilnærming

Utfordringer ved døvblindhet

- Sansebegrensning: både hørsel og syn er svært redusert eller fraværende
- Kommunikasjon må i mange tilfeller være taktil eller visuelt støttet
- Orientering og mobilitet er krevende uten visuelle eller auditive ledetråder

Kombinert syns- og hørselshemmede

- Syn og hørsel kan ikke alltid kompensere for hverandres begrensninger
- Unik funksjonsnedsettelse som påvirker kommunikasjon, mobilitet og orienteringsevne
- Ikke nødvendigvis total blindhet eller døvhet
- Mobilitet og orientering krever støtte fra andre sanseinntrykk

Kartlegging

- Syn: Visus, synsfelt, samsyn, lysømfintlighet, mørkesyn, lys/mørke adaptasjon, øyemotorikk mm. (Praktisk testing underveis i forløpet $\leftrightarrow$ øyemedisinsk oppl.)
- Hørsel: Audiogram, retningshørsel, høreapparat/CI
- Andre sanser: kinestetikk, temperatur, trykk, lukt, (balanse)
- Mobilitet, motorikk, bevegelsesevne, spatiale forhold

Kommunikasjon

- Taleevne/hørsel/syn/språk
- Tolk?
- Håndalfabet, tegnspråk, taktilt tegnspråk, haptisk kommunikasjon
- Syns- og hørselstilpasning underveis i opplæringsforløpet

Ruteinnlæring

- En mobilitetsrute = veien fra et geografisk definert utgangspunkt til et annet geografisk definert utgangspunkt
- Kjennemerker gir orienteringspunkter i ruten, trygghet, forutsigbarhet og retning
- Viktig for å oppnå selvstendig ferdse

Forarbeid

- I Forkant av ruteinnlæring kan det være nødvendig med gjennomgang av medisinsk info./epikrise,
- Samtale og kartlegging av ønsker, behov, funksjon
- Ev. enkel testing: synsrest, hørsel, ekko, lydskygger
- Rekognosering av område
- Planlegging av rute (veivalg, sidevalg, innkjøringer, hindringer, fortau, ledelinjer)

Hva er et kjennemerke?

- Gjenkjennelig, stabil detalj i miljøet
- Brukes som referansepunkt
- Typer: Visuelle, taktile, termiske, lukt, hørsel, kinestetisk

Ulike kjennemerker

- Konstante kjennemerker: bygg, gjerder, taktile ledelinjer, underlag
- Relative kjennemerker: lukt, lyd, temperatur, lys/mørke
- Kinestetiske kjennemerker: bakker, skråplan, underlag
- Mentale kart og oppbygging

«Avtrykk»

- «Flere baller i luften»
- Kombinasjon av flere samtidige kjennemerker
- Kombinasjoner av konstante og relative kjennemerker
- Bør inneholde minst ett konstant kjennemerke
- «Avtrykk» gir sterkere orienteringsgrunnlag
- Flere mangesidige avtrykk gir tryggere ruter

Oppbygging av ruter for synshemmede

- Kan bruke kombinasjoner av konstante og relative kjennemerker
- Kombinasjoner av hørselsinntrykk, Ekko, lydskygger, kinestetisk, termisk, lukt
- Ruter kan i noen tilfeller også bygges opp med «avtrykk» som inkl. synsinntrykk, lys, skygge, kontraster
- Valg av stoff og teknikk tilpasses synsfunksjon

Oppbygging av ruter for kombinert syns- og hørselshemmede

- Kan bruke kombinasjoner av konstante og relative kjennemerker
- Bruk av takile/kinestetiske/termiske og lukt kjennemerker
- God stokketeknikk og «trailing» teknikker er viktig
- Noen kan ha nytte av syns- og/eller hørselsrelaterte kjennemerker
- Ruter kan i noen tilfeller også bygges opp med «avtrykk» som inkl. synsinntrykk, lys, skygge, kontraster og lydinntrykk
- Noen kan ha nytte av ekko og lydskygger.
- Eks. personer med CI kan høre ekko og lydskygger men har ofte vansker med retningshørsel

Cochlea Implantat CI

- CI og ekko/lydskygger
- Høyfrekvent lyd
- CI og retningshørsel
- Viktig med hørselstrening
- Ta retning

Gode kjennemerker

- Faste og stabile
- Tydelig taktil kontrast
- «Avtrykk» sammensatt kjennemerker som er taktile/kinestetiske/termiske og luktbare

Hjelpemidler

- Mobility-stokk, ulike stokkteknikker
- Taktile kart og modeller
- Taktil merking (eks. ledelinjer)
- Elektroniske orienteringshjelpemidler
- Vibrerende armbånd / mobilvarsling
- Førerhund
- Hukommelse og mentale kart som viktig ressurs

Oppsummering

- Individuell tilpasning er avgjørende
- Ruter bygges med kjennemerker og "avtrykk"
- Tverrfaglig arbeid og kommunikasjonstilpasning er nøkkelfaktorer
- Målet: trygg, funksjonell og selvstendig mobilitet

Takk for meg!

- egil@ablecon.no
- www.ablecenter.no
- Takk for oppmerksomheten!